

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1944 kl. 5 em.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 februari 1944 dagtecknad proposition, nr 107, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen

dels att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring; samt

2) förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 28 juni 1941 (nr 591) om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada;

dels ock att bemyndiga Kungl. Maj:t att i den mån så erfordras vidtaga åtgärder för att familjebidrag enligt nu gällande grunder med de ändringar, som däri må varda beslutade, skall kunna utgå vid kroppsskada under all tjänstgöring efter den 2 september 1939 och innan frågan om revision av militärersättningsförordningen blivit slutgiltigt prövad och därav föranledda bestämmelser trätt i kraft.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 281 av herr *Ericson, Frans, m. fl.*,

» 284 » herr *Holmberg* samt

» 285 » herr *Anderberg m. fl.* ävensom

inom andra kammaren

nr 453 av herr *Andersson* i Göteborg,

» 454 » herr *Thapper m. fl.*, likalydande med motionen nr 281 i första kammaren,

nr 455 av herr *Ekdahl m. fl.*, likalydande med motionen nr 285 i första kammaren, samt

nr 456 av herr *Håstad m. fl.*

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande i samband med behandlingen av de bestämmelser, som beröras av motionerna. I fråga om motiveeringen för motionärernas yrkanden hänvisas till motionerna.

Den 26 februari 1943 uppdrog Kungl. Maj:t åt riks försäkringsanstalten att verkställa översyn av förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, särskilt i vad avsåge förordningens tillämplighetsområde samt grunderna för beräkning av värnpliktigs arbetsförtjänst, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning i ärendet ävensom därav betingade förslag till nya bestämmelser i ämnet.

Riks försäkringsanstalten framlade den begärda utredningen genom skriftelse den 25 september 1943 (fogad vid propositionen).

Över utredningen ha efter remiss yttranden avgivits av chefen för försvarsstaben (med bifogande av yttrande av försvarsväsendets personalvårdsnämnd), chefen för armén, chefen för marinen, chefen för flygvapnet, arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försäkringsrådet, socialstyrelsen, statens arbetsmarknadskommision, statskontoret, militära expeditionstjänstkommittén, utredningen rörande tillgodoräkning av fortsatt värnpliktstjänstgöring för civil verksamhet, Centralförbundet för befälsutbildning, överstyrelsen för Riksförbundet Sveriges lottakårer, hemvärnsrådet, styrelsen för Frivilliga automobilkåren, styrelsen för Frivilliga motorcykelkåren, Skytteförbundens överstyrelse, överstyrelsen för Svenska röda korset, centralstyrelsen för Svenska blå stjärnan, Svenska arméns reservofficersförbund samt Centralkommittén för det frivilliga försvarsarbetet.

Härjämte ha yttranden inkommit från Svenska flottans reservofficersförbund och Försvarsväsendets underbefälsförbund.

Huvuddragen av gällande bestämmelser, riks försäkringsanstaltens förslag och remissyttrandena.

Gällande bestämmelser.

Jämlikt *förordningen den 18 juni 1927 (SFS nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*, den s. k. militärsättningsförordningen, utgives enligt vissa grunder ersättning av allmänna medel, då värnpliktig eller fast anställd skadats till följd av olycksfall under militärtjänstgöring i fredstid eller annorledes under sådan tjänstgöring ådragit sig sjukdom. Med fast anställda avses huvudsakligen fast anställt manskap samt vissa aspiranter och kadetter. Militärtjänstgöring anses före-

ligga även under resor i anledning av tjänstgöringen. Har någon, som frivilligt deltagit i militärtjänstgöring i fredstid, drabbats av olycksfall eller sjukdom, äger Kungl. Maj:t besluta om ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med samma grunder. I övrigt avgöras ersättningsärenden enligt förordningen i allmänhet av riks försäkringsanstalten under försäkringsrådets överinseende.

Grunderna för ersättningens bestämmande äro i stort sett lika vid olycksfall och vid sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall. Under sjukdomstid utgår, förutom läkarvård, läkemedel o. d., sjukpenning. Efter sjukdomstidens slut erhåller den skadade, om invaliditet kvarstår, en livränta samt därjämte behandling, som erfordras för arbetsförmågans höjande. Har olycksfallet eller sjukdomen medfört döden, utgå begravningshjälp och livräntor till vissa efterlevande. Såväl sjukpenning som livräntor samt i viss mån även begravningshjälpen äro till storleken beroende av den skadades årliga arbetsförtjänst. Sjukpenning utgår sålunda vid förlust av arbetsförmågan alltefter arbetsförtjänstens storlek med olika belopp, lägst en krona 50 öre och högst sju kronor för dag. Vid fullständig invaliditet utgör livräntan två tredjedelar av arbetsförtjänsten. Har arbetsförmågan endast delvis nedsatts, minskas sjukpenningens och invaliditetslivräntans belopp i proportion därtill. Vid dödsfall utgår i livräntor till änka en fjärdedel, till varje barn under 16 år en sjättedel och till föräldrar, som varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende, högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst. Livräntor till efterlevande få emellertid sammanlagt icke överstiga två tredjedelar av arbetsförtjänsten. Begravningshjälpen utgör en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock lägst 250 kronor.

Den årliga arbetsförtjänsten antages utgöra för värnpliktiga, som fullgjort första tjänstgöring och repetitionsövningar, samt vissa andra mer kvalificerade värnpliktiga 2 160 kronor och för övriga värnpliktiga 1 764 kronor. Beträffande annan än värnpliktig beräknas arbetsförtjänsten i stort sett till den verkliga inkomsten under sista året före olycksfallet eller sjukdomen, dock lägst 450 kronor och högst 3 900 kronor.

Militärsättningsförordningen innehåller härutöver åtskilliga detaljbestämmelser, bland annat rörande anmälningsförfarandet vid inträffat olycksfall eller yppad sjukdom.

Det må anmärkas, att militärsättningsförordningen utformats med lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete såsom förebild och att ersättningsreglerna därför i stort sett överensstämma i de båda författningarna. Den väsentligaste avvikelser innebär, att olycksfallsförsäkringslagen icke, i motsats till militärsättningsförordningen, medger ersättning vid sjukdom, som ej förorsakats av olycksfall.

Enligt förordningen den 30 juni 1943 (SFS nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om olycksfall i arbete, m. m. utgår dyrtidstillägg å sjukpenning eller livränta enligt militärsättningsförordningen, då ersättningen grundas å olycksfall eller sjukdom, som drabbat värnpliktig, med 40 % av förmånens belopp. Förordningen gäller dock endast under åren 1944 och 1945.

Genom *förordningen den 28 juni 1941 (SFS nr 591) om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada*, ha värnpliktiga berättigats att tills vidare erhålla familjebidrag vid sidan av ersättning enligt militärsättningsförordningen. Förutsättningar härför äro, att värnpliktig under tjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordningen varit å honom tillämplig, drabbats av kroppsskada, som föranleder rätt till ersättning enligt militärsättningsförordningen, samt att sjukpenning eller livränta, som den värnpliktige är berättigad till, motsvarar förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst hälften. Krigsfamiljebidragsförordningens bestämmelser gälla i tillämpliga delar. För tid, under vilken den värnpliktige är berättigad till livränta, utgår dock icke annat familjebidrag än familjepening. I ytterligare en särbestämmelse är stadgat, att familjebidrag tillsammans med utgående sjukpenning eller livränta i allmänhet ej må överstiga gängse arbetsinkomst i den värnpliktiges vanliga yrke eller verksamhet. Förevarande förordning äger enligt kungörelse den 15 januari 1943 (SFS nr 23) jämväl tillämpning å fast anställd, om han under tjänstgöring å tid, då värnpliktiga varit inkallade jämlikt 28 § 1 mom. värnpliktslagen, drabbats av kroppsskada, som medför rätt till ersättning enligt militärsättningsförordningen.

Enligt *förordningen den 28 juni 1941 (SFS nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring*, utgår ersättning, då hemvärnsman till följd av olycksfall skadats eller annorledes ådragit sig sjukdom. Därvid gälla med vissa undantag samma regler som stadgas i militärsättningsförordningen.

Riksförsäkringsanstaltens förslag.

Enligt riksförsäkringsanstaltens förslag skall militärsättningsförordningen vara tillämplig, förutom å dem som nu äro hänfödda under förordningen, jämväl å viss icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal, såsom reservpersonal och liknande personal samt bataljonsläkare vid fältläkarkåren m. fl. Beträffande frivilliga skall ersättningsrätt icke vara beroende av Kungl. Maj:ts beslut utan prövas i samma ordning som gäller för andra. Hemvärnsmän avses skola behandlas som övriga frivilliga, till följd varav nu gällande särskilda bestämmelser för denna personal föreslås skola upphävas. Olycksfall och sjukdom skola berättiga till ersättning icke blott såsom hittills då skadan ådragits under militärtjänstgöring eller resa i anledning av tjänstgöringen utan jämväl då den ådragits under resa i anledning av ledighet eller under deltagande i vissa frivilliga utbildningskurser.

Militärsättningsförordningens nuvarande ersättningsformer föreslås utökade med ytterligare en, benämnd familjetillägg. Förutsättningen för att sådant tillägg skall utgå är, att den skadade åtnjuter livränta, motsvarande förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tredjedel. Familjetillägget utgår för hustru, med vilken den skadade sammanlever, och barn under 16 år, som äro under den skadades vårdnad, för hustru och barn i vissa andra fall samt för föräldrar, som varit väsentligen beroende av underhåll från den skadade. Storleken av familjetillägget utgör för hustru,

med vilken den skadade sammanlever, en fjärdedel av livräntan, för barn under den skadades vårdnad 300 kronor per år för ett barn, 525 kronor per år för två barn, 750 kronor per år för tre barn och därutöver 150 kronor per år för varje ytterligare barn samt i övriga fall ett årligt belopp motsvarande värdet av det underhåll, som åtnjutes från den skadade, med viss begränsning. Om nedsättningen i arbetsförmågan icke uppgått till två tredjedelar utgår dock för barn endast hälften av nyssnämnda belopp. Då rätt till familjetillägg föreligger, skall familjebidrag icke kunna beviljas. Däremot förutsättes i riksförsäkringsanstaltens förslag, att familjebidrag skall utgå enligt huvudsakligen samma grunder som hittills under tid, då skadad åtnjuter sjukpenning. Beträffande begravningshjälpen föreslås, att densamma bestämmes till ett fast belopp av 300 kronor. I fråga om efterlevandelivräntor innebär riksförsäkringsanstaltens förslag, att livräntor till flera efterlevande sammanlagt få uppgå till högst det belopp, vartill den avlidnes årliga arbetsförtjänst bestämts, i stället för såsom hittills till högst två tredjedelar av arbetsförtjänsten.

I fråga om beräkandet av den årliga arbetsförtjänsten innebär riksförsäkringsanstaltens förslag att, liksom för närvarande, för värnpliktiga skola tillämpas vissa i förordningen fastslagna belopp men för övriga i princip den verkliga inkomsten under året närmast före olycksfallet eller sjukdomen. De belopp, vartill värnpliktigas arbetsförtjänst skall antagas uppgå, föreslås emellertid höjda till 3 900 kronor för värnpliktig officer, till 3 000 kronor för värnpliktig underofficer och den, som tjänstgör efter åttonde året efter inskrivningsåret, till 2 700 kronor för värnpliktig furir och den, som tjänstgör under tiden fr. o. m. fjärde t. o. m. åttonde året efter inskrivningsåret, samt till 2 400 kronor för annan värnpliktig än nu sagts. Riksförsäkringsanstaltens förslag förutsätter, att dyrtidstillägg icke åtminstone för närvarande skall utgå å de föreslagna ersättningarna.

Slutligen föreslås vissa förenklingar beträffande förfarandet vid anmälan av olycksfall och sjukdom.

Riksförsäkringsanstalten har ansett, att nya bestämmelser i enlighet med dess förslag böra träda i kraft den 1 januari 1945. Ersättningsanspråk, grundade på olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats dessförinnan, skola dock bedömas enligt äldre bestämmelser.

Remissyttrandena.

Mot förslaget att utsträcka militärsättningsförordningens tillämplighet till viss icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal ha i vissa remissyttranden anförts betänkligheter ur principiell synpunkt. Däremot ha i allmänhet icke erinringar gjorts i fråga om frivilligas hänförande under förordningen. Arbetsmarknadskommissionen har emellertid i båda dessa avseenden ansett sådana tveksamheter föreligga, att utvidgningen av tillämplighetsområdet borde göras till föremål för ny utredning. Att ersättningsrätt skall kunna uppkomma även under resor i anledning av ledighet, har i stort sett icke mött gensagor. Beträffande förslaget i denna del må dock framhållas,

dels att personalvårdsnämnden funnit det önskvärt, att praxis i fråga om s. k. fritidsområden närmare undersöktes före propositions framläggande, dels ock att försäkringsrådet ansett frågan om ersättningsrätt under antagningsprov, inskrivningsförrättning och läkarbesök för antagning till frivillig böra upptagas till behandling.

Förslaget om familjetillägg har i flera remissyttranden avstyrkts. Bland skälen härför må nämnas, att bestämmelser om sådant tillägg i militärsättningsförordningen skulle innebära ett föregripande av den pågående översynen av olycksfallsförsäkringslagen samt att det hittills tillämpade systemet med familjebidrag, i motsats till anordningen med familjetillägg, medgäve möjlighet till erforderlig behovsprövning. Även i denna del har arbetsmarknadscommissionen ifrågasatt ytterligare utredning. Beträffande de föreslagna ändringarna i fråga om begravningshjälpen och efterlevandelivräntorna har liksom rörande familjetilläggen påpekats, att ett föregripande av olycksfallsförsäkringslagens översyn skulle ske, om ändringarna genomfördes. I flertalet yttranden har emellertid förslaget härutinnan lämnats utan erinran.

I fråga om beräkandet av den årliga arbetsförtjänsten ha framställda anmärkningar i allmänhet endast inneburit jämningsförslag. Det har emellertid ifrågasatts, om icke för värnpliktiga den verkliga, civila arbetsförtjänsten borde läggas till grund och de föreslagna beloppen endast utgöra minimibelopp. Arbetsmarknadscommissionen, som funnit sig icke på föreliggande utredning kunna taga definitiv ställning till spörsmålet om värnpliktigas arbetsförtjänst skulle beräknas efter fastslagna belopp eller efter den verkliga inkomsten med vissa bestämda belopp såsom minimum, har förordat, att frågan toges upp till övervägande vid den förnyade utredning, som enligt commissionens mening i andra avseenden borde komma till stånd. Vad angår dyrtidstillägget har från åtskilliga håll framhållits, att ett borttagande av detta skulle trots de förbättringar, riksförsäkringsanstalten föreslagit, i många fall medföra sämre totala ersättningsförmåner än som hittills utgått.

Förslaget om förenkling av anmälningsförfarandet har lämnats utan erinran.

Mot den föreslagna övergångsbestämmelsen har invänts, att nya, förmånligare bestämmelser borde erhålla tillämpning å alla ersättningsbelopp, som belöpte å tid efter ikraftträdandet. I en del remissyttranden har förordats retroaktiv tillämpning från och med den dag, då förstärkt försvarsberedskap intogs.

Vissa remissmyndigheter ha påpekat angelägenheten av att militärsättningsförordningen snarast kompletteras med bestämmelser om arbetsvård, d. v. s. omskolning och arbetsanskaffning m. m. Utredningen rörande tillgodoräkning av fortsatt värnpliktstjänstgöring, som särskilt framhållit avsaknaden av dylika bestämmelser i riksförsäkringsanstaltens förslag såsom en fundamental brist, har på denna grund ansett förslaget endast böra föranleda provisorisk lagstiftning.

Arbetsmarknadscommissionen, vilken enligt vad av det föregående framgår funnit ytterligare utredning i olika avseenden vara erforderlig, har såsom all-

mänt omdöme uttalat, att riksförsäkringsanstaltens förslag icke kunde läggas till grund för proposition i ämnet. I avvaktan på resultatet av den överarbetning, som sålunda vore ofrånkomlig, vore det emellertid enligt kommissionens mening oundgängligen erforderligt, att vissa provisoriska förbättringar genomfördes redan vid 1944 års riksdag.

Slutligen kan nämnas att remissyttrandena, särskilt försäkringsrådets utlåtande, innehålla åtskilliga förslag till ändringar, som icke berörts i riksförsäkringsanstaltens utredning.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sköld, har beträffande riksförsäkringsanstaltens förslag i allmänhet i propositionen anfört följande:

»Riksförsäkringsanstaltens förslag till ändringar i militärsättningsförordningen innefattar i och för sig förmånligare ersättningsgrunder vid kroppsskada under militärtjänstgöring än de, som nu äro stadgade. Särskilt gäller detta i fråga om beräkandet av värnpliktigas årliga arbetsförtjänst. Emellertid vilar förslaget på den förutsättningen, att dyrtidstillägg, som för närvarande utgår med 40 % av sjukpenning eller livräntas belopp vid olycksfall eller sjukdom, som drabbat värnpliktig, icke skall utgå. Härigenom kommer, såsom i flera remissyttrandena påpekats, ett genomförande av förslaget att i åtminstone vissa fall medföra försämrade ersättningsförmåner. Ett sådant resultat kan icke vara motiverat under nuvarande förhållanden, då snarare en förbättring av utgående förmåner måste anses önskvärd. Under förutsättning att riksförsäkringsanstaltens förslag i övrigt vore godtagbart, skulle man visserligen genom att fastställa ett dyrtidstillägg av lämplig storlek kunna få till stånd skäligen ersättningsförmåner, men avvägandet av ett sådant tillägg läter icke kunna ske utan närmare utredning. Härtill kommer emellertid att även i andra avseenden under remissbehandlingen sådana invändningar framställts mot riksförsäkringsanstaltens förslag, att ytterligare utredning synes erforderlig före ett definitivt ställningstagande.

Såsom av sammandraget av remissyttrandena framgår har i olika sammanhang gjorts gällande, att föreslagna ändringar skulle föregripa den pågående översynen av olycksfallsförsäkringslagen. På grund av den nära överensstämmelsen beträffande ersättningsgrunderna i militärsättningsförordningen och nämnda lag torde också ändringar därutinnan böra ske samtidigt i båda författningarna. Och eftersom översynen av olycksfallsförsäkringslagen ännu icke slutförts, synes det ofrånkomligt, att med reformförslag, som kunna återverka på denna lag, få anstå.

På huvudsakligen nu anförda skäl har jag funnit riksförsäkringsanstaltens förslag i väsentliga delar icke kunna läggas till grund för nya bestämmelser i ämnet. Då förut berörda översyn av olycksfallsförsäkringslagen i fortsättningen torde komma att omhänderhavas av den enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 december 1937 tillsatta socialvårdskommittén, som enligt vad jag inhämtat inom den närmaste tiden ämnar mera ingående syssla med denna uppgift, synes mig den erforderliga överarbetningen av riksförsäkringsanstal-

tens utredning jämte däröver avgivna remissyttranden lämpligen böra anföras åt socialvårdskommittén. Det är min avsikt att senare framlägga närmare förslag härom.

Gällande bestämmelser på förevarande område kunna emellertid, såsom redan antytts, icke anses medgiva skäligen ersättningsförmåner under alla omständigheter. Sålunda har med visst berättigande påtalats, att livräntor såväl till skadade familjeförsörjare som till efterlevande icke äro tillräckliga. Dessutom synes en viss utvidgning av militärsättningsförordningens tillämpningsområde vara påkallad. För att huvudsakligen i dessa hänseenden med det snaraste få till stånd mera tillfredsställande förhållanden har jag inom försvarsdepartementet låtit utarbета förslag till sådana ändrade bestämmelser, som synas kunna genomföras utan att avvakta resultatet av den överarbetning av riksförsäkringsanstaltens förslag, som jag i det föregående förordat. Jag vill framhålla, att departementsförslagets genomförande såtillvida innebär ett provisorium, som därigenom tillkomna stadganden lika litet som övriga bestämmelser på förevarande område böra utgöra hinder för en allsidig prövning vid oförmälda överarbetning.»

Till motivering av departementsförslaget har departementschefen därefter under nedan angivna särskilda avsnitt anført följande:

Militärsättningsförordningens tillämpningsområde.

»Den väsentligaste skiljaktigheten beträffande ersättningsreglerna i militärsättningsförordningen och olycksfallsförsäkringslagen består däruti, att sjukdom, som ådragits annorledes än genom olycksfall, enligt en för den skadade gynnsam presumptionsregel berättigar till ersättning jämlikt militärsättningsförordningen, medan däremot sådan skada icke alls ersättes enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Å den icke ständigt tjänstgörande fast anställda personalen har hittills, liksom å den aktiva personalen i allmänhet, olycksfallsförsäkringslagen varit tillämplig. Riksförsäkringsanstaltens förslag att överföra icke ständigt tjänstgörande personal till militärsättningsförordningens tillämpningsområde måste i första hand bedömas med hänsyn till vilka förmåner denna personal har under tid, då tjänstgöring icke fullgöres. Då personal å reservstat, övergångsstat, avgångsstat och disponibilitetsstat samt pensionsavgången personal i reserv stadigvarande uppbär lön, arvode eller pension oavsett huruvida tjänstgöring äger rum eller ej, synas tillräckliga skäl icke föreligga att tillerkänna nämnda personal ersättningsrätt enligt militärsättningsförordningens förmånligare grunder. Extra bataljonsläkare åtnjuta avlöning enligt militära icke-ordinariereglementet. På grund av de konsekvenser, som kunna uppstå av att en viss grupp extra tjänstemän överföres till militärsättningsförordningen, anser jag mig icke på föreliggande utredning kunna förorda, att extra bataljonsläkare medgives denna förmån. Beträffande övrig nu ifrågavarande personal har jag däremot intet att erinra mot att militärsättningsförordningen göres tillämplig. I anledning av vad civila departementet anført vill

jag särskilt framhålla, att nämnda personals tjänstgöringsförhållanden snarare torde vara att jämställa med värnpliktigas än med hemvärnsmäns.

Såsom arbetsmarknadskommissionen påpekat äro högbåtsmän och överfurirer pensionsberättigade och böra därför icke hänföras under militärsättningsförordningen. Då emellertid högbåtsmän och överfurirer liksom övergångsvis kvarstående flaggkorpraler nu äro hänförda under förordningen, anser jag, att dessa beställningshavare tills vidare böra kvarbliva inom förordningens tillämpningsområde i den mån de tillträtt vederbörliga beställningar före nya bestämmelsers ikraftträdande. På motsvarande sätt bör samma personal i reserven, oaktat vad i det föregående anförts om pensionsavgången reservpersonal, alltjämt tills vidare hänföras under militärsättningsförordningen.

Bland det fast anställda manskapet böra, förutom personal på aktiv stat, över stat och på civilanställningsstat samt indelt manskap, även medtagas musikelever.

I fråga om de frivilliga är jag i princip ense med riksförsäkringsanstalten. Med hänsyn till att vitt skilda grupper av frivilliga finnas och med tanke på att nya grupper kunna tillkomma, anser jag det emellertid böra ligga i Kungl. Maj:ts hand att bestämma å vilka frivilliga militärsättningsförordningen helt eller med erforderliga inskränkningar skall vara direkt tillämplig. Jag vill nämna, att enligt min mening för närvarande icke finnes anledning att ändra hemvärnspersonalens ställning i förevarande hänseende. Jag avser därför icke att nu föreslå upphävande av förordningen den 28 juni 1941 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring.

Slutligen har jag funnit lämpligt att föreslå ett stadgande, som innefattar bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med grunderna i förordningen åt person, som eljest icke skulle vara berättigad till ersättning. Jag förutsätter, att detta bemyndigande skall användas endast i fall då vederbörandes anställningsförhållanden äro likartade med anställningsförhållandena för dem, som lyda under förordningen.»

Begreppet militärtjänstgöring.

»Militärsättningsförordningens definition av begreppet militärtjänstgöring har i praxis erhållit sådan tolkning, att frågan om ett olycksfall inträffat inom eller utom det s. k. fritidsområdet omkring en förläggning blivit av viss betydelse för ersättningsrätten. Då emellertid fritidsområdena äro av varierande storlek och i vissa fall sådana områden överhuvudtaget icke torde vara bestämda, synes berörda tolkning kunna leda till irrationella resultat. Härtill kommer att fritidsområdena icke gälla för reservpersonal och liknande personal.

Huvudsakligen med anledning härav har jag funnit nödvändigt, att förhandenvaron av militärtjänstgöring bestämmas på ett från nuvarande definition något avvikande sätt. I anslutning till civila departementets förslag synes det sålunda till en början vara lämpligt föreskriva, att militärtjänstgöring

skall anses vara för handen — förutom då verklig tjänstgöring fullgöres vare sig det sker inom förläggningsområdet eller, t. ex. vid övningar, utom det samma — under tid då vederbörande eljest på grund av tjänstgöringen uppehåller sig inom kasernområde eller motsvarande förläggningsplats.

För närvarande anses emellertid militärtjänstgöring vara för handen även under resor, som direkt föranletts av tjänstgöringen. Riksförsäkringsanstaltens förslag att utvidga detta till att omfatta jämväl resor i anledning av ledighet kan sägas ha skäl för sig såtillvida, att det ligger i krigsmaktens intresse, att personalen erhåller vila och rekreation. Med hänsyn till svårigheten att avgränsa fall, då av dylik anledning ett visst kausalsammanhang kan anses förefinnas mellan resan och tjänstgöringen, mot andra fall anser jag mig icke kunna förorda, att begreppet militärtjänstgöring i förevarande förordning skall omfatta ledighetsresa i vidare mån än, såsom statskontoret ifrågasatt, då den sker genom deltagande i sådan av militär myndighet särskilt anordnad färd till och från tjänstgöringen, som föranletts av och stått i omedelbart samband med permission eller annan ledighet.

Mot riksförsäkringsanstaltens förslag att av militär myndighet kontrollerad frivillig utbildningskurs till gagn för rikets försvar skall likställas med militärtjänstgöring i förevarande hänseende har jag intet att erinra. En av överstyrelsen för röda korset ifrågasatt ytterligare utvidgning av begreppet militärtjänstgöring anser jag ej erforderlig.»

Den årliga arbetsförtjänsten.

»En skadads årliga arbetsförtjänst är, såsom förut framhållits, i viss utsträckning avgörande för storleken av ersättningen enligt militärsättningsförordningen. Enligt gällande bestämmelser beräknas värnpliktigas arbetsförtjänst till vissa fasta belopp, medan för övriga i stort sett den verkliga årsinkomsten lägges till grund för beräkningen.

Frågan om ändring i sålunda angivna principer anser jag icke i detta sammanhang böra upptagas till bedömande.

En höjning av de för värnpliktiga fastslagna beloppen förutsätter, såsom jag inledningsvis framhållit, närmare utredning för bestämmande av ett lämpligt dyrtidstillägg. Även med ett aldrig så litet dyrtidstillägg skulle emellertid det belopp om 3 900 kronor, som av riksförsäkringsanstalten föreslagits för värnpliktig officer, medföra sjukpenning och livränta med högre belopp än de, som för närvarande högst kunna utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen. Härtill kommer, att varje höjning, som medför högre ersättning, måste te sig orättvis såtillvida, att för den fast anställda personalen motsvarande höjning icke kan göras utan att översynen av olycksfallsförsäkringslagen föregripes. Och det är att märka, att genom det för närvarande utgående dyrtidstillägget relationen mellan värnpliktigas och fast anställdas förmåner redan nu är sådan, att exempelvis en värnpliktig, som skadas vid inryckningen till första tjänstgöring, erhåller 4 kronor 90 öre i sjukpenning, medan en jämnårig korporal i lägsta löneklass endast får 4 kronor 50 öre.

På grund härav nödgas jag avstå från tanken att i förevarande hänseende

föreslå ändringar av allmänna betydelse. Jag förutsätter emellertid, att det hittillsvarande dyrtidstillägget skall utgå tills vidare. Därjämte kommer jag att i det följande föreslå sådana ändringar i familjebidragshänseende, att i vart fall familjeförsörjare samt vissa efterlevande, som åtnjuta livräntor, få anses skäligen tillgodosedda.

I ett par avseenden anser jag emellertid, att jämkningar böra göras i gällande bestämmelser om arbetsförtjänstens beräkning.

För utbildning till värnpliktig officer eller underofficer kräves enligt värnpliktslagen längre tjänstgöring än som fordras av övriga värnpliktiga. Likaså äro vissa specialister, såsom läkare, ingenjörer och sjökaptener, skyldiga att fullgöra s. k. fortsatt tjänstgöring eller utbildning. Jag finner det därför skäligt, att arbetsförtjänsten för den, som tjänstgör efter genomgången utbildning till värnpliktig officer, antages uppgå till 2 700 kronor per år och för den, som tjänstgör efter genomgången utbildning till värnpliktig underofficer, eller eljest efter genomgången fortsatt tjänstgöring eller utbildning, till 2 400 kronor.

Villkoret för värnpliktigs hänförande till den högre av de två nu förefintliga inkomstgrupperna anknyter till äldre värnpliktslag. Vid den jämkning, som föranledes av tillkomsten av 1941 års värnpliktslag, synes det lämpligt att, i enlighet med vad försäkringsrådet föreslagit, låta den skadades ålder bliva avgörande för vilken inkomstgrupp han skall tillhöra. Då första tjänstgöringen, som numera är avsevärt längre än förut, i allmänhet torde vara fullgjord vid utgången av det kalenderår, varunder 22 års ålder uppnåtts, förefaller denna tidpunkt vara en lämplig gräns mellan de båda grupperna.

Vad underbefälsförbundet anfört föranleder mig påpeka, att ehuru officersaspiranter i allmänhet numera äro att anse såsom vanliga värnpliktiga, en fast anställd, som undergår utbildning till officer, likväl tillhör det fast anställda manskapet så länge han bibehåller sin beställning.»

Anmälningsförfarandet.

»Jag vill först erinra om att riksdagen i skrivelse den 8 juli 1942, nr 423, anhöll, att Kungl. Maj:t ville vidtaga omedelbara åtgärder i syfte att påskynda handläggningen av frågor rörande utbetalningen av sjukpenning m. m. till värnpliktiga. Vissa åtgärder i detta syfte ha av riksförsäkringsanstalten ombesörjts i samband med den utredning, som Kungl. Maj:t på grund av riksdagens skrivelse anbefallt. Vid berörda utredning ha emellertid de huvudsakliga anledningarna till väntetiden i fråga om ersättningar enligt militärsättningsförordningen befunnits vara dels att anmälningar om olycksfall och sjukdom inkommit för sent, dels att riksförsäkringsanstalten icke förfogat över tillräcklig arbetskraft. I sistnämnt hänseende torde frågan om lämpliga åtgärder komma att prövas av chefen för socialdepartementet i samband med de slutliga anslagsäskandena för riksförsäkringsanstalten vid innevarande riksdag. Beträffande anmälningsförfarandet har riksförsäkringsanstalten nu framlagt förslag om vissa förenklingar.

Riksförsäkringsanstaltens förslag, som i stort sett går ut på att regleran-

det av anmälningsförfarandet skall överlämnas till Kungl. Maj:t, finner jag lämpligt. Till de närmare bestämmelser, som erfordras i detta hänseende, torde jag därför få återkomma i annat sammanhang. Jag förutsätter, att militära expeditionstjänstkommittén före fastställandet av sådana bestämmelser skall erhålla tillfälle att yttra sig beträffande det expeditionstekniska förfarandet.»

Familjebidrag vid kroppsskada.

»Såsom jag förut i olika sammanhang anført har jag funnit mig förhindrad att för närvarande till saklig prövning upptaga frågan om mera genomgripande ändringar i militärsättningsförordningen. Jag förutsätter därför att bestämmelserna om provisoriska familjebidrag åt dem, som drabbats av kroppsskada, fortsättningsvis skola gälla i avvaktan på den ytterligare utredning rörande militärsättningsförordningen, som jag förordat skall komma till stånd. Huvudsakligen i enlighet med vad i olika remissyttranden anförts vill jag emellertid föreslå vissa ändringar i berörda familjebidragsbestämmelser.

De av riks försäkringsanstalten föreslagna familjetilläggen, som voro avsedda att delvis ersätta familjebidragen, skulle utgå under tid, då arbetsförmågan vore nedsatt med minst en tredjedel. Det har nu ifrågasatts, att den hittills gällande förutsättningen för att erhålla familjebidrag, nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften, skall jämkas i enlighet därmed. Vål torde en skadad i många fall, då graden av invaliditet är mindre än 50 %, kunna försörja sig på vad utfört arbete inbringar och han erhåller enligt militärsättningsförordningen. Då emellertid familjebidrags beviljande föregås av individuell behovsprövning, synes enligt min mening någon risk för överkompensation knappast behöva uppkomma genom att man för att tillgodose de förmodligen mera enstaka fall, då försörjningssvårigheter föreligga, sänker kravet på viss invaliditetsgrad på sätt ifrågasatts. Jag förordar därför att så sker.

Enligt gällande bestämmelser må för tid, under vilken rätt till invaliditetslivränta föreligger, annat familjebidrag än familjepenning icke utgå. Från såväl livräntetagares som familjebidragsnämnders sida lär ha gjorts gällande, att denna föreskrift är obillig, varvid man särskilt vänt sig mot att bostadsbidrag icke kan beviljas. Med hänsyn till att livräntor enligt militärsättningsförordningen under nuvarande prisläge måste anses allt för låga för att medgiva skälig försörjning, synes det vara rimligt, att livräntetagare få möjlighet att erhålla familjebidrag även i annan form än såsom familjepenning.

För närvarande utgår familjebidrag icke till efterlevande. Vad nyss yttrats om invaliditetslivräntors otillräcklighet torde även gälla livräntor till sådana efterlevande, som motsvara familjemedlemmar enligt 3 § a) krigsfamiljebidragsförordningen och på denna grund före dödsfallet varit bättre tillgodosedda i familjebidragshänseende än andra familjemedlemmar. Jag förordar därför sådan ändring i familjebidragsbestämmelserna, att även efterlevande hustru, med

vilken den avlidne sammanlevt, och barn under 16 år, som stått under den avlidnes vårdnad, kunna erhålla familjebidrag. Härvid synes emellertid endast familjepenning böra komma i fråga även om skälig bostadskostnad måhända bör tagas i betraktande vid behovsprövningen. Erforderligt tillskott till efterlevandelivränta förefaller nämligen kunna beredas inom ramen för nämnda bidragsform.

Såsom förut anmärkts äger Kungl. Maj:t dels meddela närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av ifrågavarande familjebidragsförordning, dels ock föreskriva, att förordningen skall ha motsvarande tillämpning å annan personal än värnpliktiga. Jag vill i detta sammanhang omnämna, att inom försvarsdepartementet är under övervägande sådan jämkning av den i gällande tillämpningsbestämmelser stadgade behovsprövningen, att väsentligen de s. k. delinvaliderna skulle erhålla en förmånligare ställning i familjebidragshänseende än hittills, ävensom att det är min avsikt att, därest förslaget om viss icke ständigt tjänstgörande personals hänförande under militärsättningsförordningen vinner bifall, framlägga förslag om att familjebidragsbestämmelserna skola erhålla tillämpning å samma personal.

Slutligen må framhållas, att ifrågavarande familjebidragsförordning endast gäller kroppsskada under tjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordningen varit å vederbörande tillämplig. Enligt min mening bör möjlighet finnas att medgiva familjebidrag även då ersättning enligt militärsättningsförordningen utgår på grund av kroppsskada, som inträffat under tiden från det förstärkt försvarsberedskap intogs, den 3 september 1939, intill tidpunkten för den äldsta krigsfamiljebidragsförordningens ikraftträdande, den 17 april 1940. Vidare får jag erinra därom, att nu ifrågavarande familjebidragsförordning jämväl i andra avseenden än nyss nämnts är anknuten till krigs- eller beredskapsförhållanden. Därest den av mig förordade ytterligare utredningen angående militärsättningsförordningen icke hinner slutföras eller därav föranledda förslag icke hinna prövas av statsmakterna, innan beredskapen upphör och fredsförhållanden inträda, skulle följaktligen därefter inträffande kroppsskador icke berättiga till familjebidrag. Jag får därför föreslå, att av riksdagen utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att i den mån så erfordras vidtaga åtgärder för att familjebidrag enligt nu gällande grunder med de ändringar, som däri må komma att beslutas, skall kunna utgå vid kroppsskada under all tjänstgöring efter den 2 september 1939 och innan frågan om revision av militärsättningsförordningen blivit slutgiltigt prövad och därav föranledda bestämmelser trätt i kraft.

Jag förutsätter, att uppkommande kostnader skola, liksom hittills, bestridas över krigstitel och, sedan krigstitelredovisningen upphört, med anlåtande av fjärde huvudtitelns anslag till Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.»

Utskottets yttrande.

Spörsmålet om förbättringar av de ersättningar som utgå vid skada till följd av militärtjänstgöring har helt naturligt under beredskapstiden ådragit sig synnerlig uppmärksamhet. Sedan i särskilda framställningar till Kungl. Maj:t frågor väckts om ändring i olika avseenden av gällande bestämmelser på området samt liknande spörsmål upptagits till behandling i skilda motioner i riksdagen, uppdrog Kungl. Maj:t den 26 februari 1943 åt riks försäkringsanstalten att verkställa översyn av militärsättningsförordningen särskilt beträffande förordningens tillämpningsområde samt grunderna för beräkning av värnpliktigs arbetsförtjänst. I sin i anledning härav den 25 september 1943 framlagda utredning har riks försäkringsanstalten föreslagit åtskilliga ändringar, avsedda att utgöra en definitiv reglering av de behandlade problemen. För huvuddragen av riks försäkringsanstaltens förslag har redogörelse lämnats här ovan.

Militärsättningsförordningen har utformats med lagen om försäkring för olycksfall i arbete såsom förebild, varför ersättningsreglerna i stort sett överensstämmer i de båda författningarna. Militärsättningsförordningen medger dock i motsats till olycksfallsförsäkringslagen ersättning även vid sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall. Sambandet mellan de båda författningarna är icke av allenast formell natur utan betingat av sakliga skäl. Därför torde frågan om en mera djupgående revision av ersättningsreglerna i militärsättningsförordningen icke lämpligen kunna lösas fristående från frågan om reformering i övrigt av lagstiftningen om ersättning för olycksfall i arbete.

Sistnämnda fråga har sedan länge stått på dagordningen. Utredningen rörande densamma är för närvarande anförtrord åt socialvårdskommittén och kommittén har, enligt vad utskottet inhämtat, påbörjat arbetet därmed.

I likhet med vissa av remissmyndigheterna och departementschefen har utskottet funnit, att de av riks försäkringsanstalten föreslagna ändringarna i militärsättningsförordningen i väsentliga delar skulle föregripa den sålunda pågående översynen av olycksfallsförsäkringslagen. Anstaltens förslag berör nämligen även vissa för nämnda författningar gemensamma väsentliga bestämmelser. På grund av det ovan utvecklade sambandet mellan författningarna torde ändringar av dylika bestämmelser i militärsättningsförordningen ej utan synnerligen starka skäl böra genomföras, innan utredningen beträffande lagstiftningen om olycksfallsförsäkring slutförts. I ett hänseende anser utskottet sådan ändring böra äga rum utan avvaktan på resultatet av denna utredning, nämligen i fråga om begravningshjälpens storlek. I övrigt biträder utskottet departementschefens åsikt, att riks försäkringsanstaltens förslag i förevarande avseenden ej nu kunna läggas till grund för lagstiftning.

Jämväl i andra avseenden (såsom beträffande frågan huruvida ersättning till värnpliktig skall beräknas efter fastslagna belopp eller efter den verkliga

inkomsten med vissa minimibelopp) har departementschefen funnit ytterligare utredning erforderlig. Överarbetningen av riksförsäkringsanstaltens förslag och de däröver avgivna remissyttrandena har ansetts böra anförtros åt socialvårdskommittén. Sedan propositionen avlämnats, har Kungl. Maj:t den 3 mars 1944 lämnat kommittén detta uppdrag och därvid anbefallt kommittén att så snart sig göra låter till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag i ämnet. Utskottet förväntar, att utredningsarbetet bedrivs utan tidsutdräkt.

De nu genom propositionen framlagda ändringsförslagen innebära allenast ett provisorium i avvaktan på en allsidig prövning av hithörande frågor. De väsentliga sakliga ändringarna hänföra sig till bestämmelserna om militärsättningsförordningens tillämpningsområde (1 §), tiden då olycksfall skall ha inträffat för att berättiga till ersättning enligt förordningen (2 §), beräkningen av värnpliktigas årsförtjänst (8 §) samt familjebidrag vid skada i anledning av militärtjänstgöring. Utskottet återkommer till dessa förslag i samband med behandlingen av de särskilda bestämmelserna. De föreslagna ändringarna innebära främst en avsevärd förbättring av hjälpen till familjeförsörjare och efterlevande.

I *motionen I: 284* har såsom ett missförhållande framhållits, att värnpliktiga familjeförsörjare, som erhålla ersättning i anledning av kroppsskada eller sjukdom ådragen under militärtjänstgöring, nu ofta få vidkännas en betydande försämring av den inkomst de haft under militärtjänstgöringen. En dylik försämring måste enligt motionären anses synnerligen obillig, särskilt med hänsyn till att de värnpliktiga i många fall redan lidit minskning i sina inkomstförhållanden genom inkallelsen. På grund härav har motionären hemställt, att riksdagen måtte besluta, att värnpliktig, som uppbär ersättning i anledning av kroppsskada eller sjukdom, tillerkännes sådan jämte familjebidrag i den omfattning att summan icke understiger vad han uppburit i form av familjepenning, bostadsbidrag, dagavlöning och hemortslön under militärtjänstgöringen. Därjämte har anhållits, att utskottet måtte utarbета erforderlig lagtext.

En värnpliktig familjeförsörjare, som skadas under militärtjänstgöring, skall enligt Kungl. Maj:ts förslag liksom hittills vara berättigad erhålla dels ersättning enligt militärsättningsförordningen och dels under vissa förutsättningar familjebidrag. Medan ersättningen enligt militärsättningsförordningen vid fullständig invaliditet för det stora flertalet värnpliktiga överstiger eller motsvarar de kontantförmåner som utgått under tjänstgöringen, är förhållandet ett annat beträffande familjebidraget. I fråga om familjebidrag ha statsmakterna fastslagit principen, att sådant bör utgå i mån av behov, alltså betraktas som ett understöd och icke som del av lön. Vid bedömandet av behovet av familjebidrag åt värnpliktig, som uppbär ersättning enligt militärsättningsförordningen, tages viss hänsyn även till denna ersättning och detta jämväl i den mån den icke överstiger de under tjänstgöringen utgående kontantförmånerna, vilket medför, att familjebidraget i allmänhet kommer att utgå med lägre belopp än under den tid den värnpliktige

var i tjänstgöring. Ersättningen enligt militärsättningsförordningen har alltså — i motsats till de under tjänstgöringen utgående kontantförmånerna — ansetts böra tagas i beräkning även för andra behov än familjefaderns. Detta torde ha motiverats därmed att den värnpliktiges behov av medel för personliga ändamål regelmässigt måste antagas nedgå, då han vistas i sin vanliga civila miljö, och därmed att de under tjänstgöring utgående kontantförmånerna väsentligen icke äro betingade av den värnpliktiges försörjningsbehov utan bestämda med hänsyn till militär tjänsteställning och, i fråga om hemortslönen, tjänstgöringstidens längd.

Utskottet finner ej skäl att i anledning av de synpunkter som anlagts i motionen I: 284 föreslå några ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Motionärens förslag företer den likheten med vad som skulle bliva följden av riks försäkringsanstaltens förslag om familjetillägg, att ersättningen till den skadade icke skulle verka reducerande på ersättningarna till övriga familjemedlemmar. Detta är en av de mera väsentliga punkter, som komma att bliva föremål för bedömning i ett större sammanhang vid överarbetningen av riks försäkringsanstaltens förslag.

Utskottet övergår härefter till detaljbestämmelserna i Kungl. Maj:ts förslag. I samband därmed behandlas även de motionsvis väckta yrkanden, vilka hänföra sig till stadganden, som i propositionen lämnats oförändrade. I den mån bestämmelserna i Kungl. Maj:ts förslag ej beröras, har utskottet ej funnit anledning till erinran.

Militärsättningsförordningen.

1 §.

Bestämmelserna i denna paragraf angiva förordningens tillämpningsområde. De mera väsentliga ändringarna avse den icke ständigt tjänstgörande fast anställda personalen samt frivilliga. Beträffande den förstnämnda personalkategorien har föreslagits en utvidgning av tillämpningsområdet. Beträffande frivilliga gäller för närvarande, att Kungl. Maj:t äger i varje särskilt fall pröva, huruvida ersättning skall utgå. Enligt propositionen skall ersättningsrätten i det särskilda fallet icke vara beroende av Kungl. Maj:ts beslut utan prövas i samma ordning som gäller för andra. Med hänsyn till att vitt skilda grupper av frivilliga finnas och med tanke på att nya grupper kunna tillkomma skall det emellertid ligga i Kungl. Maj:ts hand att bestämma å vilka kategorier av frivilliga förordningen skall tillämpas. — I fall då någon i militärtjänstgöring deltagande, som icke tillhör någon av de i paragrafen uppräknade eller med stöd av densamma bestämda personalkategorierna, skadas, skall Kungl. Maj:t, då särskilda förhållanden anses böra därtill föranleda, äga besluta om ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med grunderna i förordningen.

Mot de sålunda föreslagna reglerna har utskottet intet att erinra.

Beträffande hemvärnspersonalens rätt till ersättning vid skada eller sjukdom, som uppkommit i samband med tjänstgöring, gälla för närvarande en-

ligt förordning den 28 juni 1941 (nr 593) i stort sett samma regler som stadgas i militärsättningsförordningen beträffande fast anställda. I fråga om ersättningsrätten vid sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, tillämpas dock icke den i militärsättningsförordningen stadgade, för den sjuke gynsamma presumtionsbestämmelsen angående orsakerna till sjukdomen. Enligt militärsättningsförordningen skall sjukdom, som yppats under militärtjänstgöring, anses ådragen under tjänstgöringen och medföra rätt till ersättning, om skälig anledning ej finnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än tjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill. Innebörden av detta stadgande är, att samband mellan tjänstgöringen och sjukdomen presumeras föreligga och att starka skäl måste föreläggas mot ett dylikt samband för att ersättning skall förvägras. För rätt till ersättning kräves alltså icke, att samband mellan tjänstgöringen och sjukdomen ådagaläggas eller göres i övervägande grad sannolikt. Då fråga är om sjukdom, som yppats först efter tjänstgöringens avslutande, kräves däremot för rätt till ersättning, att tjänstgöringen skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit till sjukdomen. Enligt den särskilda för hemvärnspersonalen gällande förordningen är rätten till ersättning vid sjukdom alltid anknuten till sistnämnda villkor beträffande sjukdomens uppkomst.

Hemvärnspersonalen skulle i och för sig kunna inordnas under bestämmelserna om frivilliga i Kungl. Maj:ts förslag. Föredragande departementschefen har emellertid i statsrådsprotokollet uttalat, att enligt hans mening för närvarande ej finnes anledning att ändra hemvärnspersonalens ställning i förevarande avseende.

I *motionerna I: 281 och II: 454* har yrkats, att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t, att hemvärnspersonalen måtte erhålla samma förmåner enligt militärsättningsförordningen som enligt Kungl. Maj:ts bestämmande kunna komma övriga frivilliga till del.

Anledningen till avvikelserna beträffande hemvärnspersonalen från den i militärsättningsförordningen stadgade presumtionsregeln i fråga om ersättning vid sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, är att hemvärnstjänstgöringen icke är sammanhängande. Det torde vara uppenbart, att nämnda regel förutsätter ett visst mått av varaktighet i tjänstgöringen. På grund härav anser utskottet, i likhet med departementschefen, anledning ej föreligga att för närvarande ändra hemvärnspersonalens ställning i förevarande avseende. Den omständigheten att annan frivillig personal i princip skall omfattas av militärsättningsförordningen är i detta sammanhang av mindre betydelse. Det förtjänar framhållas, att det i propositionen förutsatts, att Kungl. Maj:t vid bestämmandet av å vilka grupper förordningen skall tillämpas skall äga föreskriva inskränkningar i dess tillämplighet. Sådana inskränkningar torde kunna meddelas även beträffande presumtionsregeln i fråga om ersättningsrätt vid sjukdom.

Sista stycket i paragrafen torde vara av betydelse särskilt beträffande fast anställda med likartade anställningsförhållanden som dem, som lyda under förordningen, och frivilliga, som ej tillhöra någon av Kungl. Maj:ts bestämd

grupp. Enligt utskottets mening bör vid tillämpningen av bestämmelsen ej förfaras alltför restriktivt utan anläggas skälighetssynpunkter.

2 §.

Enligt de nuvarande bestämmelserna i 2 § 2 mom. skall militärtjänstgöring anses ha varit för handen endast under tid, då den skadade för fullgörande av värnplikt eller tjänsteplikt nödgats uppehålla sig å viss ort eller i föreskriven ordning varit stadd på marsch eller annan färd eller då den skadade i annat fall än nyss nämnts varit stadd på färd till eller från militärtjänstgöringen samt färden föranletts av och stått i omedelbart samband med tjänstgöringen.

Vad beträffar rätten till ersättning vid skada, som inträffat under regelmässig fritid, ha såsom departementschefen anfört ovannämnda bestämmelser i praxis erhållit sådan tolkning, att frågan om ett olycksfall inträffat inom eller utom det s. k. fritidsområdet omkring en förläggning blivit av viss betydelse för ersättningsrätten. Inom fritidsområdet äga de värnpliktiga utan särskilt tillstånd uppehålla sig mellan revelj och tupto. Om ett olycksfall under sådan tid inträffar inom ett fritidsområde av begränsad omfattning, torde den skadade — under förutsättning att övriga betingelser därför föreligga — vara berättigad till ersättning enligt militärsättningsförordningen. Däremot torde ersättning icke utgå vid olycksfall, som inträffar utom ett sålunda begränsat område eller inom detta under annan tid än mellan revelj och tupto, därvid det torde vara utan betydelse om den skadade har permission eller ej.

Eftersom fritidsområdena äro av varierande storlek och i vissa fall sådana områden överhuvudtaget icke torde vara bestämda, har departementschefen ansett berörda tolkning kunna leda till irrationella resultat. Härtill komme, att fritidsområdena icke gälde för reservpersonal och liknande personal. Huvudsakligen med anledning härav har i propositionen föreslagits den begränsningen av begreppet militärtjänstgöring beträffande skada, som inträffat under regelmässig fritid, att sådan tjänstgöring skall anses ha varit för handen endast då vederbörande på grund av tjänstgöringen uppehållit sig inom kasernområde, fartyg eller annan förläggningsplats.

Utskottet kan icke ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag i denna del, som ju innebär en viss försämring i förhållande till nu tillämpad praxis. Den eftersträfvade likformigheten vid bedömningen av de särskilda fallen torde kunna nås på annat sätt. Med hänsyn till att det ligger i försvarets eget intresse att personalen erhåller rekreation och förströelse vill utskottet för sin del i huvudsaklig anslutning till ett av försäkringsrådet i dess remissyttrande väckt förslag förorda en sådan utvidgning av begreppet militärtjänstgöring i förvarande hänseende, att militärtjänstgöring skall anses ha varit för handen — utom då den skadade uppehållit sig inom kasernområde, fartyg eller annan förläggningsplats — under tid då han i omedelbart samband med tjänstgöringen lovligen uppehållit sig å allmän plats eller för allmänheten tillgänglig lokal inom tjänstgöringsorten eller den omgivning därav, där personal tillhörande manskapet vanligen vistas under fritid.

Genom denna definition göres såvitt angår personal, för vilken fritidsområde gäller, ingen annan ändring i nu gällande regler beträffande ersättningsrätt vid skada under tid då vederbörande ej har permission eller tjänstledighet, än att den omständigheten att ett fritidsområde är förhållandevis stort ej kommer att inverka på ersättningsrätten. Om en värnpliktig underkastad bestämmelse om fritidsområde skadas, medan han olovligen (d. v. s. utan att ha erhållit permission eller tjänstledighet) uppehåller sig utom fritidsområdet eller inom detta under annan tid än mellan revelj och tapto, blir han icke ersättningsberättigad. I fall då fritidsområde ej är bestämt ersättes ej skada, som inträffar medan vederbörande olovligen uppehåller sig utom förläggningssplatsen. — Beträffande personal, för vilken fritidsområde ej gäller, har visst uppehållsområde angivits.

I motsats till nu gällande regler medgiver utskottets förslag rätt till ersättning även vid olycksfall under permission eller annan ledighet under förutsättning att olycksfallet inträffat å allmän plats eller lokal inom tjänstgöringsorten eller den omgivning därav, där personal tillhörande manskapet vanligen vistas under fritid. Om personalens rörelsefrihet genom särskild föreskrift begränsats, medför enligt den föreslagna bestämmelsen olycksfall, som inträffar utom det tillåtna området, ej rätt till ersättning, även om den skadade kan anses ha uppehållit sig inom område som avses i den föreslagna bestämmelsen. Detta framgår av bestämningen, att uppehållet skall ha skett »lovligt».

Genom den i definitionen införda bestämningen att uppehållet skall ha skett »i omedelbart samband med tjänstgöringen» har utskottet velat från ersättningsrätt undantaga fall då vistelsen å tjänstgöringsorten eller dess omgivning icke direkt är betingad av tjänstgöringen. Om exempelvis en värnpliktig, som beviljats ledighet för vårdande av enskilda angelägenheter, kvarstannar i orten, skall han icke vara berättigad till ersättning för olycksfall som inträffar under ledigheten.

Utskottet har övervägt att i enlighet med försäkringsrådets förslag från tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen undantaga viss personal, som regelmässigt bor utom förläggningen. Med hänsyn bland annat till gränsdragningssvårigheterna och förhållandena under beredskapstjänstgöring har utskottet emellertid avstått från en sådan differentiering. I likformighetens intresse har utskottet ansett, att uppehållsområdet för all personal bör bestämmas efter manskapets vanor.

Utskottet förbiser icke, att den av utskottet föreslagna regeln lider av en viss obestämdhet, som kan medföra svårigheter vid tillämpningen. Dessa torde emellertid, efterhand som praxis vinner en viss stadga, kunna bemästras.

Vad härefter angår rätten till ersättning vid skador, som inträffat under färd till och från tjänstgöringsplatsen, har enligt de nuvarande bestämmelserna sådan ersättning ansetts kunna utgå, om färden stått i samband med inryckning till eller utryckning från tjänstgöring. Däremot har ersättning i allmänhet icke tillerkänts för skada, ådragen under färd till eller från tjänst-

göringen i samband med permission eller tjänstledighet, där ej färden företagits med av kronan tillhandahållet transportmedel eller färden eljest företagits i trupp under militärbefäl. Försäkringsrådet har emellertid genom utslag den 11 juni 1943 för ersättning godkänt olycksfall, som inträffat inom fritidsområde av begränsad beskaffenhet vid under permission företagen återfärd från hemmet till förläggningen. I fall då en värnpliktig eller annan, varå förordningen är tillämplig, erhållit tillstånd att regelmässigt under tjänstgöringen bo utom förläggningen har ersättning ansetts kunna utgå för skada, som inträffat under färd mellan tjänstgöringsplatsen och bostaden.

Kungl. Maj:ts förslag torde i förhållande till de nu återgivna reglerna ej innebära någon väsentlig saklig ändring. Det kan dock ifrågasättas, huruvida icke ett fall motsvarande det genom försäkringsrådets ovannämnda utslag avgjorda skulle komma att bedömas annorlunda enligt Kungl. Maj:ts förslag.

I *motionerna I: 285 och II: 455* har, i överensstämmelse med riksförsäkringsanstaltens förslag i förevarande hänseende, hemställts om sådan ändring av 2 § att ersättningsrätt skall föreligga för olycksfall under färd till eller från militärtjänstgöring i omedelbart samband med permission eller tjänstledighet, även om färden icke anordnats av militär myndighet.

I *motionen II: 456* har uttalats, att den skäligaste lösningen av frågan om ersättningsrätt för skador under permissions- eller andra ledighetsresor skulle vara, att riksförsäkringsanstaltens förslag accepterades. Då emellertid vissa kontrollsvårigheter kunde tänkas uppstå vid en så vidsträckt utformning av tjänstgöringsbegreppet, borde det vara möjligt att gå en medelväg. *Motionärerna* ha i sådant avseende föreslagit, att militärtjänstgöring skall anses föreligga — förutom i de av Kungl. Maj:t föreslagna fallen — vid färd i samband med olika slag av ledighet, då ersättning för resekostnad utgår enligt 14 § 1 mom. krigsavlöningsreglementet. Därjämte har föreslagits, att ordet »krigspermission» måtte särskilt nämnas i lagtexten, eftersom denna ledighetsform icke täcktes av begreppet permission.

Riksförsäkringsanstaltens förslag till utsträckning av ersättningsrätten för skador under resor i samband med permission eller annan ledighet har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga remissyttranden utom det som avgivits av statskontoret. Sistnämnda yttrande har lagts till grund för utformningen av Kungl. Maj:ts förslag. Departementschefen har medgivit, att riksförsäkringsanstaltens förslag kunde ha skäl för sig såtillvida, att det låge i krigsmaktens intresse, att personalen erhöle vila och rekreation. Med hänsyn till svårigheten att avgränsa fall, då av dylik anledning ett visst kausalsammanhang kunde anses förefinnas mellan resan och tjänstgöringen, mot andra fall har departementschefen emellertid icke ansett sig kunna förorda en annan bestämning av begreppet militärtjänstgöring än den som skett i propositionen.

Enligt utskottets mening tala övervägande skäl för att personalen tillförsäkras rätt till ersättning för skador även under enskilda ledighetsresor. Detta gäller i synnerhet den personal som tjänstgör å annan ort än hemorten, alltså det stora flertalet, beträffande resor till hemorten. Men även beträf-

fande resor med annat mål och beträffande annan personal synes en sådan ersättningsrätt i många fall vara skälig. Att i förevarande avseende draga en bestämd gräns mellan olika slag av resor med hänsyn till deras ur försvarets synpunkt mer eller mindre vällovliga ändamål är mycket vanskligt. En gränsdragning enligt det motionsvis framförda förslaget, att ersättningsrätt skulle föreligga för skador under resor, vid vilka ersättning utgår för resekostnad, har skäl för sig. Denna utväg bör emellertid enligt utskottets mening ej beträdas, eftersom den skulle från ersättningsrätt utesluta bland annat skador som inträffa under vanlig permission, således även vid resa under söndagsledighet på s. k. militär veckoslutsbiljett. Den skulle dessutom medföra den mindre önskvärda konsekvensen att vid ett olycksfall, som vid ett och samma tillfälle drabbat flera, en del kanske skulle erhålla ersättning, medan andra skulle bli utan, trots att de företagit resan i liknande ändamål som de ersättningsberättigade. På grund av vad sålunda anförts har utskottet stannat vid att föreslå en generell ersättningsrätt för skador som inträffa på färd till eller från tjänstgöringen, där färden föranletts av och stått i onedelbart samband med permission eller annan ledighet.

Att, såsom föreslagits i motionen II: 456, förtydliga författningstexten genom att särskilt nämnda begreppet »krigspermission» synes ej vara erforderligt. Det torde vara klart, att denna ledighetsform innefattas i uttrycket »permission eller annan ledighet».

Beträffande det sakliga innehållet i Kungl. Maj:ts förslag i den mån det icke berörts här ovan har utskottet intet att erinra.

7 §.

Denna paragraf, som i Kungl. Maj:ts förslag lämnats oförändrad, inrymmer bestämmelser om de ersättningar som skola utgå, då olycksfall medfört den skadades död. Ersättning skall utgivas dels i form av begravningshjälp och dels i form av livräntor till änka, barn under 16 år och föräldrar.

I *motionerna I: 285 och II: 455* har hemställts om vissa ändringar i stadgandena beträffande begravningshjälp och livränta åt föräldrar.

Begravningshjälp utgår för närvarande med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej med mindre belopp än 250 kronor. Riksförsäkringsanstalten har föreslagit, att begravningshjälpen skulle fastställas till ett fixt belopp av 300 kronor, motsvarande det lägsta belopp som kunde utgå enligt manskapsavlöningsreglementet. I *motionerna* har yrkats, att begravningshjälpen måtte bestämmas till 600 kronor.

Begravningshjälpen är jämväl enligt utskottets mening alltför låg. Mot en höjning av densamma talar den omständigheten att beloppet är detsamma enligt olycksfallsförsäkringslagen. Trots detta anser sig utskottet böra förordna en höjning. I fråga om dennas storlek finner utskottet vad riksförsäkringsanstalten föreslagit vara otillräckligt. Utskottet vill föreslå, att begravningshjälpen fastställas till ett belopp av 400 kronor, vilket motsvarar det lägsta belopp som kan utgå enligt civila och militära avlöningsreglementena. Därigenom kommer visserligen begravningshjälpen att överstiga normalbe-

loppet enligt manskapsavlöningsreglementet, en omständighet som utskottet emellertid ej finner böra vara avgörande. Det bör erinras om att större delen av den personal, som avlönas enligt manskapsavlöningsreglementet, vid skada till följd av militärtjänstgöring är berättigad till ersättning enligt militärer-sättningsförordningen.

I fråga om livräntor till föräldrar gäller såsom förutsättning för rätt till ersättning, att de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete väsentligen beroende. I sådant fall utgår livränta å ett årligt belopp, motsvarande värdet av det underhåll de åtnjutit av den avlidne, dock högst en fjärdedel av den avlidnes arbetsförtjänst. Riksförsäkringsanstalten har ingående diskuterat lämpligheten av att mildra nyssnämnda förutsättning för ersättningsrätt men stannat vid att för närvarande icke föreslå någon ändring i denna del. I anslutning till en vid riksförsäkringsanstaltens förslag fogad reservation ha motionärerna ansett, att det ej kan vara med billighet överensstämmande att göra rätten till livränta uteslutande beroende av förhållanden, som varit rå-dande under den avlidnes livstid, och därför yrkat sådan ändring i 7 §, att med prövning av frågan om beräkning av livränta till föräldrar må kunna anstå intill fem år efter dödsfallet och att frågan därvid må bedömas i enlighet med då föreliggande förhållanden.

Reglerna om ersättningsrätt för föräldrar överensstämman helt med motsvarande stadganden i olycksfallsförsäkringslagen. Av skäl som anförts i inledningen till utskottets yttrande bör frågan om ändring av desamma upp-tagas till bedömande samtidigt beträffande båda författningarna, varför re-sultatet av den pågående utredningen bör avvaktas, innan ståndpunkt tages. På grund härav kan utskottet ej tillstyrka bifall till motionerna i förevarande avseende.

8 §.

De väsentliga ändringarna i Kungl. Maj:ts förslag i förhållande till gällande bestämmelser äro att värnpliktiga, som enligt värnpliktslagens bestämmelser genomgått s. k. fortsatt tjänstgöring eller utbildning, inordnats i nya klasser, nämligen en med antagen årsförtjänst å 2 700 kronor för officerare och en med antagen årsförtjänst å 2 400 kronor för de övriga.

Kungl. Maj:ts förslag förutsätter, att det nuvarande dyrtidstillägget å 40 % tillis vidare skall fortfara att utgå.

I *motionerna I: 285 och II: 455* har hemställts,

dels att första stycket i förevarande paragraf måtte avfattas i enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag och alltså erhålla följande lydelse:

Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmåles, antages utgöra vid tiden för olycksfallet:

- a) 3 900 kronor för värnpliktig officer,
- b) 3 000 kronor för värnpliktig underofficer och för annan värnpliktig, vilken fullgör honom åliggande tjänstgöring efter åttonde året efter inskrivningsåret,
- c) 2 700 kronor för värnpliktig med furirs eller motsvarande tjänsteställning och för annan värnpliktig, vilken fullgör honom åliggande tjänstgöring under fjärde till och med åttonde året efter inskrivningsåret samt

d) 2 400 kronor för annan värnpliktig än ovan sägs.

dels ock att å ersättningsbelopp beräknade enligt dessa regler måtte utgivas dyrtidstillägg i huvudsaklig överensstämmelse med de för det allmänna ramavtalet gällande grunderna eller alltså med 20 %.

I *motionerna I: 281 och II: 454* har yrkats,

dels att första stycket i Kungl. Maj:ts förslag med i övrigt bibehållen avfattning måtte sålunda ändras, att de angivna beloppen höjas, under a) till 3 300 kronor, under b) till 3 000 kronor, under c) till 2 700 kronor och under d) till 2 400 kronor;

dels ock att förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. måtte sålunda ändras att dyrtidstillägget å sjukpenning eller livränta enligt militärersättningsförordningen sänkes från 40 % till 20 %.

Vid bedömandet av de i propositionen föreslagna beloppen bör hållas i sikte, att de enligt militärersättningsförordningen bestämda ersättningarna, då det gäller familjeförsörjare, kompletteras med familjebidrag, som beräknas efter behovet med hänsyn tagen även till ersättningen enligt militärersättningsförordningen. En höjning av de i förevarande paragraf föreslagna beloppen skulle således erhålla endast begränsad räckvidd.

Med hänsyn härtill och de av departementschefen anförda skälen finner utskottet ej anledning att föreslå en allmän höjning av beloppen. I ett avseende anser emellertid utskottet, att en jämkning bör äga rum i Kungl. Maj:ts förslag. Eftersom löneinkomsterna i civila livet torde stiga med stigande ålder, vill utskottet i viss anslutning till riksförsäkringsanstaltens förslag förorda, att värnpliktiga efter utgången av det kalenderår, varunder de fylla 28 år, placeras i den i propositionen föreslagna klassen b).

14, 15 och 24 §§.

Dessa paragrafer innehålla bestämmelser om anmälningsförfarandet vid inträffat olycks- eller sjukdomsfall. 14 §, som lämnar förhållningsregler för den skadade, skall enligt förslaget undergå en viss ändring, medan 15 och 24 §§, vari föreskrifter givas om de militära myndigheternas åligganden med avseende å skadeanmälan, skola utgå. Dessa åligganden ha föreslagits skola regleras i administrativ ordning.

Mot vad sålunda föreslagits har utskottet intet att erinra. Utskottet vill i fråga om utformningen av anmälningsförfarandet endast framhålla angelägenheten av snabbhet vid prövningen av ersättningsärenden.

19 § 1 mom.

Detta författningsrum, som lämnats oförändrat i Kungl. Maj:ts förslag, innehåller den presumtionsregel rörande orsakerna till sjukdom, för vilken redogjorts under 1 § (s. 17).

I *motionerna I: 285 och II: 455* har uttalats, att starka skäl syntes tala för en uppmjukning av ifrågavarande bestämmelse i den riktningen, att ersättningsanspråk skulle kunna avslås endast i fall då det är uteslutet att tjänst-

göringen bidragit till sjukdomen. I motionerna har emellertid framställts det längre gående yrkandet, att bestämmelsen måtte ändras sålunda, att ersättning skall kunna utgå, »då kroppsskada ådragits eller dödsfall inträffat i samband med militärtjänstgöring, även om det kan anses, att skadan eller dödsfallet föranletts av annan orsak än militärtjänstgöringen».

Förevarande spörsmål har tidigare och senast 1943 i anledning av motioner behandlats av riksdagen. Härom hänvisas till andra lagutskottets utlåtande nr 24 vid 1943 års riksdag. I detta utlåtande, som godkändes av riksdagen, anfördes att utskottet av en inför utskottet lämnad redogörelse för praxis på hithörande område bibragts den uppfattningen, att bestämmelserna rörande krav på orsakssammanhang mellan tjänstgöring och sjukdom tillämpades på ett för de insjuknade gynnsamt sätt. Uppenbarligen kunde kravet på dylikt orsakssammanhang ej helt eftergivivas. Även om skäl kunde anföras för en uppmjukning av de nuvarande bestämmelserna, torde dock, med hänsyn till vad som anförts om tillämpningen av desamma, behovet av en utredning i sådant avseende ej vara trängande. Då de för krig föreslagna ersättningsreglerna, vilka vore föremål för översyn vid den pågående utredningen rörande arbetsvård åt krigsskadade, kunde tänkas utöva inverkan även beträffande frågan om utformningen av de i fredstid tillämpliga bestämmelserna, ansåge utskottet, att den motionsvis föreslagna utredningen i varje fall borde anstå i avvaktan på statsmakternas ståndpunktstagande beträffande bestämmelser för krig. På grund härav hemställde utskottet, att den behandlade motionen ej måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Spörsmålet har upptagits till behandling i riksförsäkringsanstaltens utredning, därvid anstalten på anförda skäl kommit till den slutsatsen, att någon uppmjukning av gällande bestämmelser icke bör äga rum.

Utskottet har icke funnit skäl att i anledning av vad nu i ärendet anförts frånga sin vid 1943 års riksdag uttalade mening och kan alltså icke biträda motionärernas förslag om omedelbar ändring av författningstexten. Frågan torde lämpligen böra göras till föremål för förnyade överväganden i samband med överarbetningen av riksförsäkringsanstaltens utredning.

Övergångsbestämmelsen.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skola de nya bestämmelserna träda i kraft den 1 juli 1944; dock att ersättningsanspråk, vilket grundas på olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag, skall bedömas enligt äldre bestämmelser.

I *motionerna I: 285 och II: 455* har yrkats, att de nya bestämmelserna måtte givas retroaktiv verkan i fråga om olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats efter den 1 september 1939.

Otvivelaktigt tala skäl för bifall till detta yrkande. Om bestämmelserna förlänades tillbakaverkande kraft, skulle emellertid uppstå avsevärda administrativa svårigheter. Under tiden från och med den 1 september 1939 till och med den 31 mars 1944 ha enligt inhämtad uppgift handlagts 33 613 ärenden enligt militärsättningsförordningen. Flertalet av dessa ärenden måste underkastas

omprövning. Förnyad granskning måste komma till stånd icke blott beträffande fall, i vilka ersättning fortfarande utgår, utan även beträffande sådana där ersättningsfrågan slutreglerats. Av de sistnämnda avse många endast ersättning under en kortare tid. Till de redan behandlade ärendena skulle komma åtskilliga nya fall, varå militärsättningsförordningen ej förut varit tillämplig. De med omprövningen följande administrativa svårigheterna torde under förhandenvarande förhållanden bliva synnerligen svåra att bemästra.

Vid bedömandet av förevarande spörsmål bör uppmärksammas, att de i propositionen föreslagna förbättringarna av familjebidragen avses skola tillämpas även å äldre fall. Genom dessa förbättringar måste i vart fall de mest behövande familjeförsörjarna och vissa efterlevande, som åtnjuta livräntor, anses skäligen tillgodosedda.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter får utskottet avstyrka bifall till motionerna.

Familjebidrag vid kroppsskada.

Såsom förut berörts ha i propositionen föreslagits vissa förbättringar av nu gällande bestämmelser om familjebidrag. Mot de föreslagna ändringarna har utskottet ingen annan erinran än att i överensstämmelse med yrkande i *motionen II: 453* en viss jämkning synes böra vidtagas i 3 §.

Enligt förslaget skall familjebidrag kunna utgå även till vissa efterlevande. Rätten härtill har emellertid i 3 § begränsats till att avse endast familjepening. I nyssnämnda motion har erinrats om att enligt 13 § 3 mom. krigsfamiljebidragsförordningen bostadsbidrag vid dödsfall under tjänstgöring skall utgå till och med månaden näst efter den under vilken dödsfallet blivit kunnigt. Motionären har hemställt, att samma regel måtte stadgas beträffande bostadsbidrag till efterlevande efter skadad, som avlidit sedan han hemförlovats. Då skäl ej torde föreligga att behandla de angivna fallen olika, vill utskottet biträda motionärens förslag. 3 § i Kungl. Maj:ts förslag har ändrats i överensstämmelse härmed.

Mot det i propositionen gjorda förslaget om bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för att familjebidrag skall kunna utgå även i vissa fall, som ej omfattas av de behandlade författningarna, har utskottet intet att erinra.

Utskottets hemställan.

Under hänvisning till vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande, att de genom propositionen framlagda författningsförslagen icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1) **Förordning****angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927
(nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen
under militärtjänstgöring.**

Häri genom förordnas, dels att 15 och 24 §§ förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skola upphöra att gälla, dels ock att 1, 2, 6, 8, 14 och 23 §§ samma förordning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Häri genom förordnas, dels att 15 och 24 §§ förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skola upphöra att gälla, dels ock att 1, 2, 6—8, 14 och 23 §§ samma förordning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Varder i denna förordning avsedd värnpliktig, till manskap hörande fast anställd, icke ständigt tjänstgörande fast anställd eller frivillig under militärtjänstgöring å tid, då riket icke befinner sig i krig, skadad till följd av olycksfall eller ådrager sig person, som nu nämnts, annorledes under dylik tjänstgöring sjukdom, utgives av allmänna medel ersättning enligt nedan stadgade grunder.

I denna förordning avses

med värnpliktiga: värnpliktiga, som icke äro fast anställda vid krigsmakten;

med fast anställt manskap: dels innehavare av manskapsbeställningar på aktiv stat utom högbåtsmän och överfurirer, dels manskap över stat och på civilanställningsstat, dels ock musikelever;

med icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal: dels personal i krigsmaktens reserver utom pensionsavgången personal, dels bataljonsläkare vid fältläkarkåren, marinläkare av 2. graden vid stammen, marinläkarstipendiater, flygläkare av 2. graden på aktiv stat och bataljonsveterinärer vid fältveterinärkåren, dels ock indelt manskap; samt

med frivilliga: sådan i militärtjänstgöring frivilligt deltagande personal, som enligt Kungl. Maj:ts förordnande hänföres under denna förordning.

Kungl. Maj:t äger, då särskilda förhållanden anses böra därtill föranleda, besluta om ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med grunderna i denna förordning till annan än här förut avsedd person, som deltagit i militärtjänstgöring.

2 §.

Militärtjänstgöring anses hava varit för handen icke blott då vederbörande deltagit i sådan tjänstgöring utan även under tid dels då vederbörande

Militärtjänstgöring anses hava varit för handen icke blott då vederbörande deltagit i sådan tjänstgöring utan även under tid,

¹ Senaste lydelse av 6 och 7 §§ se 1941: 941.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

eljest på grund av tjänstgöringen uppehållit sig inom kasernområde, fartyg eller annan förläggingsplats, dels då vederbörande färdats till eller från tjänstgöringen samt färden föranletts av och stått i omedelbart samband med tjänstgöringen, dels ock då vederbörande deltagit i sådan av militär myndighet särskilt anordnad färd till eller från tjänstgöringen, som föranletts av och stått i omedelbart samband med permission eller annan ledighet.

då han eljest på grund av tjänstgöringen uppehållit sig inom kasernområde, fartyg eller annan förläggingsplats eller i omedelbart samband med tjänstgöringen lovligen uppehållit sig å allmän plats eller för allmänheten tillgänglig lokal inom tjänstgöringsorten eller den omgivning därav, där personal tillhörande manskapet vanligen vistas under fritid, samt då han färdats till eller från tjänstgöringen samt färden föranletts av och stått i omedelbart samband antingen med tjänstgöringen eller med permission eller annan ledighet.

Lika med militärtjänstgöring skall anses av militär myndighet kontrollerad frivillig utbildningskurs till gagn för rikets försvar.

6 §.

För skada — — — gällande beräkningsgrunder.

Ersättning, varom i denna paragraf är stadgat, utgår icke till fast anställt manskap, så länge anställningen varar, ej heller till värnpliktiga, icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal eller frivilliga för tid, under vilken tjänstgöringen varar. Beträffande ersättning enligt 1) a) skall dessutom gälla, att läkarvård och läkemedel icke tillkomma den skadade för tid, under vilken han enligt därom gällande bestämmelser är berättigad att i anledning av skadan åtnjuta vård genom militär eller annan statlig myndighets försorg.

Kan vid — — — militära myndighet.

7 §.

Har olycksfallet — — — ersättning utgivas:

a) *begravningshjälp med 400 kronor*;

b) livräntor till — — — avlidnes arbetsförtjänst.

Där livräntor — — — livräntetagare belöper.

Till änka — — — årliga arbetsförtjänst.

8 §.

Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmäles, antages utgöra vid tiden för olycksfallet:

a) 2 700 kronor för värnpliktig, som fullgjort i 27 § 1 mom. B värnpliktslagen omförmäld fortsatt tjänstgöring för utbildning till officer;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

b) 2 400 kronor för värnpliktig, som fullgjort i 27 § 1 mom. B värnpliktslagen omförmäld fortsatt tjänstgöring för utbildning till underofficer eller i 27 § 1 mom. C och D samma lag omförmäld fortsatt utbildning eller tjänstgöring;

b) 2 400 kronor för värnpliktig, som fullgjort i 27 § 1 mom. B värnpliktslagen omförmäld fortsatt tjänstgöring för utbildning till underofficer eller i 27 § 1 mom. C och D samma lag omförmäld fortsatt utbildning eller tjänstgöring, *ävensom för annan värnpliktig, som tjänstgör efter det kalenderår, varunder han fyllt 28 år;*

c) 2 160 kronor för annan värnpliktig, som tjänstgör efter det kalenderår, varunder han fyllt 22 år; samt

d) 1 764 kronor för värnpliktig, som icke avses under a)—c).

För fast anställt manskap, icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal och frivilliga beräknas ifrågavarande arbetsförtjänst efter de grunder, som stadgas i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

14 §.

Uppkommer under militärtjänstgöring skada till följd av olycksfall, skall den skadades kompanichef eller motsvarande befäl ofördröjligen därom underrettas. Yppas skadan först sedan tjänstgöringen upphört, skall den skadade därom underrätta riks försäkringsanstalten, därest han anser sig berättigad till ersättning enligt denna förordning.

Den skadade — — — må tillkalla.

23 §.

Rätt till ersättning på grund av bestämmelserna i detta kapitel är förverkad, därest icke inom en tid av tre år, räknat på sätt här nedan sägs, underrättelse jämlikt 14 § blivit lämnad om sjukdomen eller denna blivit anmäld i riks försäkringsanstalten eller anhållan därstädes blivit gjord om ersättning i anledning av sjukdomen. Nämda tid av tre år räknas från det för fast anställt manskap anställningen samt för värnpliktiga, icke ständigt tjänstgörande fast anställd personal och frivilliga tjänstgöringen upphört eller från den senare tidpunkt, då sjukdomen yppades eller, där fråga är om ersättning i anledning av dödsfall, från det döden inträdde.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1944; dock att ersättningsanspråk, vilket grundas på olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag, skall bedömas enligt äldre bestämmelser.

Utan hinder av vad i 1 § stadgas skola högbåtsmän och överfurirer på aktiv stat, som tillträtt sina beställningar före den 1 juli 1944, anses tillhöra det fast anställda manskapet samt flaggkorpraler, högbåtsmän och överfurirer, vilka såsom pensionsavgångna före samma dag inträtt i reserv, anses tillhöra den icke ständigt tjänstgörande fast anställda personalen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2) Fö r o r d n i n g**angående ändring i vissa delar av förordningen den 28 juni 1941
(nr 591) om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka
drabbats av kroppsskada.**

Häri genom förordnas, att 1—7 §§ förordningen den 28 juni 1941 om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada,¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Har värnpliktig under tjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordning varit å honom tillämplig, drabbats av kroppsskada, som föranleder rätt till ersättning enligt förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må till honom eller, där fråga är om ersättning i anledning av dödsfall, till hans efterlevande kunna tills vidare utgå familjebidrag.

I denna förordning avses

med värnpliktig: den som avlönas såsom värnpliktig enligt krigsavlöningsreglementet; samt

med avliden värnpliktigs efterlevande: hustru, med vilken den värnpliktige vid tiden för dödsfallet sammanlevde, samt barn och adoptivbarn under 16 år, som vid tiden för dödsfallet voro under den värnpliktiges vårdnad.

2 §.

Familjebidrag må utgå

till värnpliktig för tid, varunder han på grund av kroppsskadan enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, är berättigad till sjukpenning eller livränta, motsvarande förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tredjedel; samt

till efterlevande för tid, varunder den efterlevande på grund av dödsfallet enligt sistnämnda förordning är berättigad till livränta, dock icke för tid, då familjebidrag utgår jämlikt 13 § 3 mom. gällande krigsfamiljebidragsförordning.

I övrigt skall rörande bidraget, där ej annat följer av vad nedan föreskrives, vad som är stadgat angående familjebidrag enligt gällande krigsfamiljebidragsförordning i tillämpliga delar lända till efter rättelse.

3 §.

Till efterlevande må icke utgå annat familjebidrag än familjepening.

3 §.

Till efterlevande må icke utgå annat familjebidrag än familjepening och, till och med månaden näst efter den då den värnpliktige avlidit, bostadsbidrag.

Annat familjebidrag — — — eller verksamhet.

¹ Senaste lydelse av 1—3 och 7 §§ se 1942: 657.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 §.

I avvaktan på beslut av riks försäkringsanstalten rörande sjukpenning eller livränta må familjebidragsnämnd genom provisoriskt beslut tillerkänna familjebidrag för viss tid åt värnpliktig, därest denne är på grund av kroppsskadan oförmögen till arbete, och åt efterlevande, därest uppenbart behov av sådant bidrag föreligger.

5 §.

Ansökan om familjebidrag skall göras hos vederbörande familjebidragsnämnd enligt formulär, som fastställts för ansökan om familjebidrag enligt gällande krigsfamiljebidragsförordning; och skall vid ansökan fogas avskrift av riks försäkringsanstaltens beslut angående sjukpenning eller livränta eller, där ansökan avser provisoriskt familjebidrag, bevis att frågan om ersättning enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, är föremål för riks försäkringsanstaltens prövning.

6 §.

Bifalles ansökan om familjebidrag enligt denna förordning, skall familjebidragsnämnden ofördröjligen hos riks försäkringsanstalten anmäla åt vilken familjebidrag fastställts.

Meddelar riks försäkringsanstalten beslut beträffande sjukpenning eller livränta åt någon, för vilken anmälan gjorts enligt vad i första stycket sägs, skall meddelande därom genast översändas till den familjebidragsnämnd, som gjort anmälan.

7 §.

Vad i denna förordning stadgas om värnpliktig skall, med de inskränkningar som av Konungen må föreskrivas, äga motsvarande tillämpning beträffande annan, som under militärtjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordning varit å honom tillämplig, drabbats av kroppsskada, medförande rätt till ersättning enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, eller lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkesjukdomar.

Konungen äger med avseende å annat fall än i första stycket sägs föreskriva, att i denna förordning meddelade bestämmelser om familjebidrag skola, med de inskränkningar som må finnas påkallade, äga motsvarande tillämpning å annan personal vid krigsmakten, som drabbats av kroppsskada under tjänstgöring å tid, då värnpliktiga varit inkallade jämlikt 28 § 1 mom. värnpliktslagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1944.

B. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i den mån så erfordras vidtaga åtgärder för att familjebidrag enligt nu gällande grunder med de ändringar, som däri nu och framdeles beslutas, skall kunna utgå vid kroppsskada under all tjänstgöring efter den 2 september 1939 och innan frågan om revision av militärsättningsförordningen blivit slutgiltigt prövad och därav föranledda bestämmelser trätt i kraft; samt

C. att motionerna I: 281, I: 284 och I: 285 samt II: 453—456, i den mån de icke beaktats genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren herrar *Norman*, *Wistrand*, *Olof Carlsson*, *Manner-skantz**, *Roos*, *Hage*, *Sten* och *Hallagård*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken, *Ryberg*, *Cruse**, fru *Johansson**, herrar *Håstad* och *Andersson* i Eskilstuna.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hage*.
